

УДК 342.9:37.014.543

[https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3\(17\)-27-39](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-3(17)-27-39)

Дем'янишина Олеся Андріївна кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, тел.: (067) 954-92-21, <https://orcid.org/0000-0001-9820-8878>

Гвоздей Наталія Іванівна кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20300, тел.: (067) 918-59-37, <https://orcid.org/0000-0002-7251-7696>

Кірдан Олександр Петрович доктор педагогічних наук, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, вул. Садова 2, м. Умань, 20300, тел.: (04744) 4-02-70, <https://orcid.org/0000-0003-2667-6589>

СИСТЕМА ФІНАНСУВАННЯ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Анотація. У статті досліджено систему фінансування закладів загальної середньої освіти в контексті необхідності запозичення та адаптації до умов України передового міжнародного досвіду в цій сфері. Мета полягає у визначенні основних напрямків процесу реформування вітчизняної системи фінансування закладів загальної середньої освіти на основі передового міжнародного досвіду.

В результаті проведеного аналізу встановлено, що в сучасній системі фінансування закладів загальної середньої освіти України, наявні проблеми, які поступово вирішуються, однак без належного наукового обґрунтування.

Основною причиною такого стану, на наш погляд, є відсутність апробованої в передових країнах світу системи управління процесом фінансування закладів загальної середньої освіти. В передових країнах фінансування закладів загальної середньої освіти, незалежно від джерел, відбувається на основі відповідних програм розвитку та систем оцінювання і моніторингу використання виділених коштів. Представлено основні моделі фінансування освіти різних країн світу. Визначено основні проблеми, характерні для освітньої галузі. Виокремлено недосконалий механізм фінансування, побудований на спрямуванні коштів на утримання закладів загальної середньої освіти, а не на забезпечення якості освіти. Системне

вивчення проблем розвитку освітньої сфери сьогодні неможливе без дослідження її фінансової спроможності. Інвестиції в освіту у світовій практиці є одним із найважливіших видів бюджетних інвестицій.

На наш погляд, саме цей аспект в розвитку системи фінансування закладів загальної середньої освіти в Україні потребує подальшого наукового обґрунтування та практичної імплементації. Такий підхід забезпечить суттєве підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів для удосконалення системи управління закладами загальної середньої освіти.

Ключові слова: система, фінансування, реформування, заклад загальної середньої освіти, міжнародний досвід, модель, програма, оцінка, моніторинг.

Demianyshyna Olesia Andriivna PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor department of Finance, Accounting and Economic Security, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 2, Uman, 20300, tel.: (067) 954-92-21, <https://orcid.org/0000-0001-9820-8878>

Gvozdej Nataliia Ivanivna PhD in Economics, Associate Professor, Head of Department of Finance, Accounting and Economic Security, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 2, Uman, 20300, tel.: (067) 918-59-37, <https://orcid.org/0000-0002-7251-7696>

Kirdan Oleksandr Petrovych Doctor of Pedagogical Sciences, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Social-Behavioral Sciences, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Sadova St., 2, Uman, 20300, tel.: (04744) 4-02-70, <https://orcid.org/0000-0003-2667-6589>

SYSTEM OF FINANCING OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS: INTERNATIONAL EXPERIENCE FOR UKRAINE

Abstract. The article explores the financing system of general secondary education institutions in the context of the need to borrow and adapt to the conditions of Ukraine advanced international experience in this field. The goal is to determine the main directions of the process of reforming the domestic system of financing general secondary education institutions based on best international experience.

As a result of the conducted analysis, it was established that in the modern system of financing general secondary education institutions of Ukraine, there are problems that are gradually being solved, but without proper scientific justification.

The main reason for this situation, in our opinion, is the lack of a management system for the financing of general secondary education institutions that has been tested in advanced countries of the world. In advanced countries financing of general

secondary education institutions, regardless of the sources, is based on appropriate development programs and systems for evaluating and monitoring the use of allocated funds. The main problems characteristic of the educational sector have been identified. An imperfect financing mechanism is singled out, based on the allocation of funds to the maintenance of general secondary education institutions, and not to ensuring the quality of education. A systematic study of the problems of the development of the educational sphere today is impossible without a study of its financial capacity.

In our opinion, this aspect in the development of the system of financing general secondary education institutions in Ukraine requires further scientific justification and practical implementation. This approach will ensure a significant increase in the efficiency of using available financial resources to improve the management system of general secondary education institutions.

Keywords: system, financing, reformation, institution of general secondary education, international experience, model, program, assessment, monitoring.

Постановка проблеми. На даний час існують окремі проблеми фінансування закладів загальної середньої освіти, зокрема відсутність обґрунтування затверджених видатків органами місцевого самоврядування у вигляді відповідних програм та відсутність досвіду ефективного фінансового управління в ринкових умовах. Проблемним залишається стан фінансування освіти у сільській місцевості. Рівень оплати праці працівників освіти не є конкурентним на ринку праці. Окремої державної підтримки та відповідного фінансування потребують програми з навчання здібних і обдарованих учнів та учнів з особливими потребами. Для досягнення світових стандартів необхідним є створення сучасних економічних механізмів, які забезпечать ефективну систему фінансування закладів загальної середньої освіти. Запровадження освітньої реформи та забезпечення надання якісної освіти потребує належного рівня та ефективності фінансування. Децентралізація організаційних засад системи освіти в Україні має забезпечити її модернізацію на основі успішного досвіду США та країн ЄС в сфері фінансування закладів загальної середньої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики фінансового забезпечення функціонування закладів загальної середньої освіти присвятили свої праці О. Ткачук, Т. Бойко, В. Савченко, А. Касич, В. Циган, Л. Паращенко та ін.. Однак, незважаючи на значну кількість публікацій, питання адаптації зарубіжного досвіду до умов України щодо фінансування закладів загальної середньої освіти досліджені недостатньо, особливо в частині оцінки ефективності фінансування. Вивчення передового зарубіжного досвіду в даній сфері набуває особливої актуальності з врахуванням необхідності запровадження стандартів фінансового управління в контексті підготовки України до вступу до ЄС.

Мета статті – дослідження у визначенні основних напрямків процесу реформування вітчизняної системи фінансування закладів загальної середньої освіти на основі передового міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу. На даний час основними джерелами фінансування сфери освіти в Україні є фінансування з державного та місцевих бюджетів. Такий порядок регламентується нормативною базою та здійснюється на основі єдиного кошторису доходів та видатків. Відповідно до статті 78 Закону України «Про освіту» [1], держава зобов'язана забезпечувати асигнування на освіту в розмірі не менш ніж 7 % від валового внутрішнього продукту. За частиною другою статті 59 Закону України «Про повну загальну середню освіту» [2] заклади загальної середньої освіти можуть також залучати джерела додаткового фінансування, використання яких не має законодавчих обмежень.

Урядом проводиться активна робота в напрямку підвищення ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти. Така робота має постійний і поступальний характер впродовж усіх років існування незалежної України. Зроблено багато позитивних змін в освітній галузі, посилена її інституційна спроможність, в т. ч. вдосконалено нормативно-правове регулювання процесу децентралізації фінансового забезпечення. В Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [3] закладені зміни підходів щодо вдосконалення окремих елементів системи фінансування закладів загальної середньої освіти.

Важливим напрямком фінансового реформування в системі освіти України є збереження пріоритетності державного фінансування системи освіти поряд із підвищенням ролі органів місцевого самоврядування в фінансуванні закладів загальної середньої освіти. Посилено рівень фінансової автономії закладів загальної середньої освіти.

Основні напрямки реформи системи шкільної освіти знайшли своє відображення в Концепції «Нова українська школа» (НУШ), що була схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р [4]. В Концепції визначені основні напрями реформування системи фінансування закладів загальної середньої освіти, а саме: фінансування процесу створення сучасного освітнього середовища; фінансування розробки і запровадження нових державних стандартів початкової, базової середньої та профільної середньої освіти; фінансування запровадження в освітній процес компетентнісного особистісно орієнтованого навчання, педагогіки партнерства; фінансування системи підготовки та перепідготовки вчителів; створення передумов для інноваційної діяльності, реалізація права закладу освіти, колективу педагогічних працівників на фінансову автономію в освітній діяльності. Кожен з напрямків реформування системи освіти загалом потребує відповідного фінансування, що актуалізує проблему модернізації системи фінансування закладів загальної середньої освіти на основі міжнародного досвіду.

За період 2015 – 2021 років окремі елементи фінансового механізму української освіти були суттєво вдосконалені. Потреба в покращенні фінансування потреб освітньої галузі зумовлена євроінтеграційними процесами в країні, фінансове забезпечення суб'єктів ринку надання освітніх послуг повинно відповідати сучасним європейським та світовим тенденціям щодо якості та ефективності.

Процес реформування системи фінансування закладів загальної середньої освіти в 2021 році зіткнувся з новими викликами через широкомасштабну російську агресію проти України. Мільйони українських дітей були вимушені перервати навчання, переїхали в ті регіони України, де безпекова ситуація краща, або переїхати з батьками до інших країн, за кордон. Внаслідок варварських обстрілів і бомбардувань російської армії тисячі закладів освіти було пошкоджено, сотні з них зруйновано вщент. Введення воєнного стану, скорочення економічної активності призвели до значного бюджетного дефіциту на рівні держави та на місцевому рівні. Наслідком цього є істотне зменшення видатків на освіту, адже усі можливі, в т.ч. фінансові ресурси мобілізовані для задоволення оборонних і гуманітарних потреб країни. В такий складний час дуже важливою і життєвонеобхідною є постійна фінансова та гуманітарна підтримка України з боку міжнародних донорів та партнерів, яка забезпечує життєздатність закладів загальної середньої освіти в умовах, що склались.

З метою адаптації до ситуації, що склалась Міністерство освіти і науки України розробило проєктні пропозиції [5] для фінансування першочергових потреб сфери освіти на період воєнного стану, які відповідають основним напрямкам реформування освітньої сфери. Імплементация цих пропозицій дозволить мінімізувати освітні втрати та підвищить фінансову стійкість української системи освіти в умовах воєнного стану [6].

Національним банком України в межах ініціативи Президента відкрито рахунок «United24» [7] для Міністерства освіти і науки України для залучення коштів на потреби фінансування процесу відновлення закладів та установ, які пошкоджені і зруйновані внаслідок агресії рф. Кошти передбачається спрямовувати на фінансування відновлення матеріально-технічної бази, засобів навчання, придбання шкільних автобусів, комп'ютерного та іншого обладнання, програмного забезпечення, на розробку нових освітніх програм.

В 2015 році розпочалась реформа освіти в Україні, яка, спрямована на підвищення рівня ефективності бюджетного забезпечення освітнього процесу, що базується на принципах фінансування мережі закладів освіти, на вирішення проблеми низького рівня оплати праці педагогічного персоналу та на запровадження нових стимулів для підвищення кваліфікації педагогів. Основними напрямками децентралізації системи освіти є осучаснення її змісту, вдосконалення механізмів її фінансування, оптимізація структури та розвиток освітньої мережі на основі передового міжнародного досвіду.

В розвинутих країнах, зокрема європейських, гарантії державного фінансування системи освіти є одним з визначальних напрямів державної

освітньої політики. Після фінансово-економічної кризи 2008–2009 років державні витрати на потреби системи освіти в країнах ЄС постійно підвищуються. За даними Євростату, їх загальний обсяг збільшився більш ніж на 13 %. З 669 607,8 млн. євро у 2010 році до 777 070 млн. євро у 2019 році [8].

Механізми фінансування закладів загальної середньої освіти в світовій практиці передбачають безпосередній розподіл коштів між різними суб'єктами освітнього процесу або використання спеціальних формул, які використовуються для підвищення прозорості та справедливості процесу розподілу коштів. Формули фінансування розробляють в такий спосіб, щоб з їх допомогою створити стимули для підвищення ефективності фінансування на рівнях місцевої адміністрації та окремого закладу загальної середньої освіти (ЗЗСО). При використанні такого підходу компенсації перевитрат коштів закладам освіти не проводять, за винятком тих випадків особливих обставин (наприклад надзвичайні умови, незаплановане зростання кількості дітей, невеликі ЗЗСО у віддалених територіях).

Ефективні моделі фінансування освіти в різних країнах відрізняються, основні з них наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Основні світові моделі фінансування освіти

№ п/п	Модель	Країни	Переваги	Недоліки
1.	Модель, орієнтована на вільний ринок	США, Великобританія, Шотландія, Австралія, Нова Зеландія, Південна Африка, Нідерланди, Іспанія	Свобода вибору освітньої установи, різноманіття джерел фінансування освіти, зростання прибутку навчального закладу. Відповідно до фінансових витрат на освіту, підвищення її якості	Обмеження рівних можливостей на освіту для дітей із різних соціальних верств населення. Занадто велика децентралізація управління середньою освітою та комерціалізація освіти
2.	Модель, орієнтована на суспільний ринок	Переважає кількість країн Західної Європи	Демократизація освітніх послуг. Активна допомога державних та недержавних навчальних закладів в побудові подальшої кар'єри учнів	Збільшення фінансування освіти недержавними підприємствами, які зацікавлені в реалізації системи «освіта протягом усього життя» з урахуванням власних інтересів. Послаблення ролі держави в управлінні освітою
3.	Антиринкова модель соціального фінансування	Німеччина, Норвегія, Данія, Єгипет, Угорщина, Чехія, Фінляндія, Швеція, Ірландія	Фінансування рівних можливостей та рівних умов навчання для всіх, не враховуючи кінцевий результат	Фінансування освіти лише з державного бюджету, відсутність недержавних джерел фінансування. Надмірна державна орієнтація, значне навантаження на державний бюджет, збільшення податкового тягаря для платників податку

Джерело: сформовано на основі [9]

Їх ефективність значною мірою визначається адаптованістю до специфіки місцевих умов, традицій в тій чи іншій країні. З врахуванням цього можна визначити що в світі не існує єдиної уніфікованої моделі фінансування. Виділяють три основні моделі фінансування загальної середньої освіти у світовій практиці, а саме [9, с. 7]:

1. Модель, орієнтована на вільний ринок: її ознакою є тренд на скорочення державних видатків на освіту та стимулювання розвитку конкуренції, приватизацією та розвиток приватних навчальних закладів, запровадження системи освітніх ваучерів, грантів, розвиток системи навчання «в кредит». За даної моделі оплата праці вчителів здійснюється за результатами навчальних досягнень учнів. Використовуються також винагороди працівникам конкурентоспроможних, фінансово самодостатніх освітніх установ. Метою розвитку такої моделі є підвищення якості надання освітніх послуг.

2. Модель, орієнтована на суспільний ринок: її особливістю є гарантування рівних можливостей для усіх здобувачів освіти із забезпеченням стабільності процесу фінансування освіти. Поряд з цим, за даної моделі відбуваються процеси зменшення обсягів державного фінансування та збільшення видатків населення на отримання якісної освіти, відбувається також часткова приватизація освітніх установ.

3. Антиринкова модель фінансування закладів загальної середньої освіти характеризується визначальною роллю держави в процесі фінансування освіти за рахунок коштів державного бюджету. Існує посилений контроль держави за діяльністю педагогічних працівників, їх заробітна плата залежить від державного фінансування, робочий час та умови роботи теж регулюються державними органами влади. Дана модель орієнтована на альтернативне, інтегроване суспільство.

В країнах ЄС в процесі вдосконалення системи фінансування закладів загальної середньої освіти усі витрати класифікують за трьома великими групами: витрати на педагогічний персонал, витрати на допоміжний персонал і капітальні витрати. Визначають джерела коштів: за рахунок бюджету якого рівня органів державної влади буде здійснюватися фінансування певної категорії витрат – центрального, регіонального або місцевого. Потім обирають найбільш ефективний інструментарій фінансування і визначаються його обсяги, в формі загальної суми, цільового гранта чи цільового фінансування [10].

За результатами моніторингу доходів і витрат закладів загальної середньої освіти в країнах ЄС вони зобов'язані регулярно публікувати фінансові звіти про виконання бюджету. Передбачається зовнішній аудит системи управління фінансовими та іншими ресурсами ЗЗСО. Головною метою такого аудиту є визначення шляхів підвищення ефективності використання коштів та визначення впливу наявної моделі фінансування на

можливості розвитку закладу в стратегічній перспективі. В якості основних критеріїв ефективності використання отриманих фінансових ресурсів визначені якість освіти та характер співпраці усіх учасників освітнього процесу [11, с. 17].

В процесі фінансування загальної середньої освіти в більшості зарубіжних систем виконують такі першочергові завдання:

1) покращення якості освіти шляхом підвищення продуктивності праці педагогічних працівників, що значною мірою сприяє економічному зростанню через покращення якості та кваліфікації трудових ресурсів;

2) постійний пошук шляхів підвищення ефективності використання наявних фінансових ресурсів, через використання інноваційних систем планування та контролю за використанням коштів.

На нашу думку, для об'єктивної оцінки ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти та забезпечення ефективного моніторингу використання коштів, в Україні потрібно створити науково обґрунтовану та уніфіковану систему показників. Як зазначають експерти Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) таку систему показників необхідно розробляти науковцям, експертам з послідуочим публічним обговоренням за участю усіх зацікавлених сторін. На думку експертів ОЕСР, при розробці системи моніторингу ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти варто інтегрувати різноманітні бази даних. Така інтеграція баз даних з допомогою спеціалізованого програмного забезпечення дозволить сформулювати ефективну фінансову політику в сфері освіти, яка базуватиметься на основі доказових даних. Відповідно, буде забезпечене прийняття оптимальних рішень і прозорість використання фінансових ресурсів [6].

В зарубіжних країнах використовують складні системи розподілу відповідальності за ефективність фінансування закладів загальної середньої освіти. Кошти перерозподіляють між різними рівнями влади та виділяють на певні освітні цілі (цільове фінансування), на обов'язкову освіту (цільовий грант) або в цілому на сферу освіти (загальною сумою).

Еталонним зразком країни, в якій фінансування закладів загальної середньої освіти відбувається в основному на місцевому рівні, є США, де шкільні округи відповідають за розподіл коштів (98 %), а роль штатів в фінансуванні є обмеженою. Серед країн ОЕСР такий тип фінансування використовують також в Данії, Литві, в Словаччині та Швеції. В процесі оцінки рівня ефективності фінансування закладів загальної середньої освіти за рахунок місцевих бюджетів проводиться ґрунтовний аналіз, під час якого поєднують оцінку не лише фінансових і кількісних показників, а також і показників якості здобутої освіти. Фінансування закладів загальної середньої освіти на місцевому рівні в США дає можливість врахувати специфічні потреби окремих шкіл залежно від їх місцезнаходження а також стимулює

місцеві громади до оптимізації шкільної мережі. На даному етапі освітньої реформи в Україні такий механізм складно застосувати, оскільки бюджети територіальних громад поки що не в змозі повною мірою фінансувати ті заклади загальної середньої освіти, які знаходяться на їх території.

Переважну частину коштів на для фінансування закладів загальної середньої освіти виділяють на регіональному рівні такі країни ОЕСР, як Австрія, Бельгія, Чехія та Іспанія. При цьому, зберігається гнучкість під час розподілу коштів в процесі фінансування переважно з бюджетів регіонального рівня. При цьому, оскільки кошти виділяються за рахунок регіональних бюджетів, виникають значні відмінності в рівні фінансування між різними регіонами, адже що вони мають можливість самостійно обирати систему показників для формули розподілу.

Нова Зеландія є країною, де усе фінансування закладів загальної середньої освіти (100 %) здійснюють саме центральні органи влади, причому фінансування відбувається прямо закладам освіти, інші рівні влади взагалі не беруть участі в процесі фінансування освіти [10, с. 19]. Для України використання такого уніфікованого механізму не є доцільним, оскільки враховуючи розміри країни є велика кількість шкіл, що провадять освітню діяльність у різних умовах (чисельність учнів, місце розташування, наявність інфраструктури та ін.). Крім того, такий підхід суперечить європейським принципам децентралізації.

Вивченні міжнародного досвіду в сфері фінансування закладів загальної середньої освіти дає нам розуміння тих інструментів фінансування, які ефективно використовуються в залежності від наявності обмежень з боку центральних органів влади. Серед таких інструментів слід виділити такі: трансфер загальної суми, блокова субсидія, цільова субсидія, субсидія на рівні школи.

Трансфер загальної суми. В даному випадку при фінансуванні заклади загальної середньої освіти мають найбільший ступінь фінансової свободи, оскільки всі кошти перераховують загальною сумою. При цьому недоліком є те, що місцеві органи влади розподіляють фінансування між школами на власний розсуд.

Блокова субсидія. Це такий спосіб фінансування, при якому передумовою виділення коштів є попереднє узгодження напрямків їх витрачання (поточні, капітальні витрати тощо).

Цільова субсидія. Порівняно з блоковою субсидією в даному випадку центральні органи влади можуть запроваджувати більш суворі обмеження шляхом встановлення конкретних умов та цілей для виділення субсидії.

Субсидія на рівні школи. Цей вид фінансування закладів загальної середньої освіти є найбільш жорстко контрольованим. Він передбачає пряме фінансування на рівні школи. Тобто центральні органи влади виділяють кошти на кожен заклад загальної середньої освіти окремо, позбавляючи місцеві

органи влади права впливу на розмір та структуру фінансування. Такий механізм як правило застосовується для додаткового фінансування освітніх потреб.

Вважаємо, що в умовах сьогодення України для фінансування закладів загальної середньої освіти слід використовувати комбінацію наведених інструментів фінансування для кожного закладу загальної середньої освіти в залежності від комплексу місцевих умов, які визначають особливості його фінансування. При цьому, використання програми фінансування окремої школи, яка містить в собі, крім іншого, систему оцінки ефективності фінансування закладу загальної середньої освіти буде принципово важливим та корисним аспектом застосування передового зарубіжного досвіду в даній сфері.

На нашу думку, для покращення системи фінансування закладів загальної середньої освіти необхідно:

- створити загальнодоступну цілісну інформаційну освітню систему, що призначена для отримання, обробки та зберігання інформації (відкритих даних у сфері освіти), отриманої від суб'єктів у сфері освіти. Система дозволить консолідувати, моніторити, аналізувати фінансову й нефінансову інформацію, формувати аналітичні звіти по кожному із процесів.
- створити узгоджені та верифіковані реєстри здобувачів освіти, реєстр педагогічних працівників.
- розробити прозору й відкриту процедуру розрахунку та розподілу освітніх субвенцій від МОН до закладів освіти й навпаки. Автоматизована частина такої процедури може стати частиною згаданої вище системи.
- розробити орієнтовні нормативи забезпечення здобувачів освіти різних рівнів освіти.
- сприяти розвитку приватних закладів освіти та отриманню ними субвенції в частині здобуття учнями загальної середньої освіти й дошкільної освіти.
- сприяти зменшенню залучення коштів батьків здобувачів освіти на утримання закладів освіти, їх легалізації — виведенню з тіньового обігу.
- сприяти отриманню фінансової автономії закладами освіти.
- провести навчання працівників органів управління освітою та керівників закладів освіти щодо розрахунку освітньої субвенції, отримання фінансової автономії закладами освіти.
- запровадити дієвий механізм фінансування порядку підвищення кваліфікації педагогічних працівників.
- внести зміни до законодавства, якими зобов'язати керівника закладу освіти формулювати потреби закладу та звертатися до засновника із запитом щодо їх виконання, а засновника — зобов'язати надавати аргументовані відповіді на ці запити із вказанням можливості їх виконання та орієнтовними термінами.

Висновки. Процес вдосконалення системи фінансування закладів загальної середньої освіти України на основі міжнародного досвіду має стосуватись не лише на збільшені видатків на освітню сферу, а й на підвищенні ефективності їх використання шляхом запровадження сучасних механізмів фінансового менеджменту в системі вітчизняної освіти. Такий підхід забезпечить підвищення якості освітніх послуг та можливостей рівного доступу до їх отримання впродовж усього життя. Тому для української системи фінансування освіти критично важливим є запозичення методології оцінки ефективності використання коштів, які виділяються на потреби загальної середньої освіти. Такий підхід дозволить вирішити більшість наявних проблем що існують в системі фінансування загальної середньої освіти України.

Також пропонується: розробити уніфіковану систему показників і процедур для удосконалення процесу розподілу освітньої субвенції для навчальних закладів загальної середньої освіти. При цьому слід враховувати: особливості територіального розміщення конкретної школи; рівень економічного розвитку регіону; потреби в розвитку матеріально-технічної бази; наявність системи громадського контролю щодо розподілу коштів, які виділяються на потреби закладів загальної середньої освіти органами місцевого самоврядування.

Через широкомасштабну російську агресію проти України мільйони українських дітей вимушені перервати навчання, стати вимушено переміщеними особами (ВПО) в регіони України, де безпекова ситуація краща, або переїхати за кордон. В такий скрутний час вкрай важливою і життєво необхідною є постійна фінансова підтримка системи закладів загальної середньої освіти України з боку міжнародних донорів та партнерів.

Література:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
2. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (у редакції від 01.08.2020 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
3. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 № 344. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#Text>
4. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>.
5. Невідкладні потреби освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhнародna-dilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni>
6. Дем'янишина О.А. Соціально-економічний розвиток сільських територій Вінницької області у просторовому вимірі. *Економіка АПК*. 2011. № 8. С. 107 – 113.
7. United24: оголошено збір коштів на відбудову сфери освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/united24-ogolosheno-zbir-koshtiv-na-vidbudovu-sferi-osviti-ta-nauki-ukrayini>.

8. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність: інформ.-аналіт. зб. Київ, 2021. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini.17.08-1.pdf>.

9. Затоцька Т. Зарубіжний досвід фінансування розвитку освіти: перспективи застосування в Україні. *Вісник Київського університету ім. Тараса Шевченка. Економіка*. 2012. № 139. С. 5–14.

10. *The Funding of School Education: Connecting Resources and Learning*. Paris : OECD Publishing, 2017. URL: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276147-en/>

11. Удосконалення фінансування системи освіти України як передумова успішного реформування: монографія. Київ: ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2021. 274 с.

References:

1. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 № 2145-VIII. [On education: Law of Ukraine from 05.09.2017 № 2145-VIII]. (2017, September 05). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

2. Pro povnu zahalnu seredniu osvitu: Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX (u redaktsii vid 01.08.2020 r.) [On comprehensive general secondary education: Law of Ukraine dated 16.01.2020 No. 463-IX (as amended from 01.08.2020)]. (2020, January 16). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20> [in Ukrainian].

3. Pro Natsionalnu stratehiu rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 25.06.2013 № 344 [On the National Strategy for the Development of Education in Ukraine for the Period Until 2021: Decree of the President of Ukraine dated June 25, 2013]. (2013, June 25). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].

4. Pro skhvalennia Kontseptsii realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14.12.2016 № 988-r (zi zminamy) [On the approval of the Concept of implementation of state policy in the field of general secondary education reform "New Ukrainian School" for the period until 2029: order of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 14.12.2016 No. 988-r (with amendments)]. (2016, December 14). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> [in Ukrainian].

5. Nevidkladni potreby osvity i nauky Ukrainy [Urgent needs of education and science of Ukraine]. (2022). (n.d.). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/ministerstvo/diyalnist/mizhnarodnadilnist/pidtrimka-osviti-i-nauki-ukrayini-pid-chas-vijni/nevidkladni-potrebi-osviti-inauki-ukrayini> [in Ukrainian].

6. Demianyshyna, O. A., (2011) Sotsialno-ekonomichni rozvytok silskykh terytorii Vinnytskoi oblasti u prostorovomu vymiri [Socio-economic development of rural areas of Vinnytsia region in spatial dimension]. *Ekonomika APK*. 8, 107 – 113 [in Ukrainian].

7. United24: oholosheno zbir koshtiv na vidbudovu sfery osvity ta nauky Ukrainy [United24: fundraising for the reconstruction of the sphere of education and science of Ukraine has been announced]. (2022). (n.d.). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/united24-ogolosheno-zbir-koshtiv-na-vidbudovu-sferi-osviti-ta-nauki-ukrayini> [in Ukrainian].

8. Osvita v nezalezhnii Ukraini: rozvytok ta konkurentospromozhnist: inform.-analit. zb. [Education in independent Ukraine: development and competitiveness: information analyst. coll.]. (2021) Kyiv. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/serpneva-konferencia/2021/19.08/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini/Inform.zbirnyk-Osv.v.nezalezhniy.Ukrayini.17.08-1.pdf> [in Ukrainian].

9. Zatotska T. (2012) Zarubizhnyi dosvid finansuvannia rozvytku osvity: perspektyvy zastosuvannia v Ukraini [Foreign experience in financing the development of education: prospects for application in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Ekonomika.* № 139. 5–14 [in Ukrainian].

10. The Funding of School Education: Connecting Resources and Learning. Paris : OECD Publishing. (2017). Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1787/9789264276147-en/>

11. Udoskonalennia finansuvannia systemy osvity Ukrainy yak peredumova uspishnoho reformuvannia: monohrafiia [Improving the financing of the education system of Ukraine as a prerequisite for successful reform: monograph]. (2021). Kyiv: DNU «Instytut osvitnoi analityky» [in Ukrainian].

